

КООПЕРАТИВНІ БАНКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

К.е.н. Добровольська О.В.

Доцент кафедри фінансів та банківської справи

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Незважаючи на велику кількість діючих фінансових інститутів (банків і небанківських фінансових установ), населення країни має ускладнений доступ до фінансування, як в плані процентних ставок і процедур отримання кредиту, так і в плані фізичного доступу до банківських послуг в регіонах, особливо в сільській місцевості.

У цих умовах розглянемо цікавий досвід розвитку кооперативних банків у світі. У європейських країнах майже кожен другий житель є клієнтом-членом кооперативного банку. У Канаді - кожен третій житель.

У світі кооперативні банки отримали розвиток в кризові періоди. Їх становлення доводиться на період індустріальної революції в європейських країнах, де в цілях утримання революційних поривів і забезпечення політичної стабільності, кооперативні банки були використані урядами в якості інструментів, що надають можливість ведення бізнесу. Якщо є свій бізнес і власність, тобто середній клас, тоді вони вже не зацікавлені в нестабільності.

Другий етап розвитку кооперативних банків доводиться на період після воєнної реконструкції 1950-х років, в азійських країнах в 1970-80 роках, де кооперативні банки були інструментом розвитку підприємництва і аграрного сектора. Кооперативні банки зарекомендували себе як найважливіший інструмент для фінансування стратегічно важливих секторів економіки, таких як сектор малого і середнього бізнесу, сільського господарства, який

здатний ефективно управляти ризиками і надавати кредити з низькими процентними ставками за рахунок особливої кооперативної структури, в якій члени є власниками.

У цих умовах, нам буде цікавим досвід зарубіжних кооперативних банків, які могли б пояснити, в чому принципова відмінність кооперативних банків від комерційних і як вони можуть впливати на зниження процентних ставок.

Основна гіпотеза - розвиток малого бізнесу вимагає створення малих банків. Малий бізнес не може успішно розвиватися в середовищі, де переважають великі акціонерні банки, що прагнуть до максимізації прибутку акціонерів і доходів менеджменту банку [1].

Основою фінансово-кредитної системи України є великі акціонерні комерційні банки. Їх кількість з 2015 року швидко скорочується.

Великі банки і малий бізнес - це погано поєднані явища, вони не відповідають один одному. У зв'язку з цим плани щодо активізації розвитку малого бізнесу без формування фінансового середовища, що відповідає його потребам, не мають шансів на здійснення. Щоб стати основним по долі у ВВП країни, зайнятості населення, інноваціям і т. д., малому бізнесу треба отримати доступ до фінансів. Без кредитів неможливе становлення малого бізнесу, його технічна і технологічна модернізація, інноваційні стартапи.

Малому бізнесу потрібні кредитні спілки і кооперативні банки. Це не лише логічний висновок, про це свідчить досвід країн, де малий бізнес дає роботу і доходи для основної частини населення.

Акціонерні банки акумулюють кошти фізичних і юридичних осіб на території своєї країни і за кордоном. Їх зобов'язання перед вкладниками - своєчасно повернути вклад і виплатити відсотки. Акціонерний банк не зобов'язаний звітувати перед вкладниками про напрями використання коштів. Кооперативні банки, контрольована місцевими громадами, і кредитні кооперативи, що звітують перед своїми членами, відповідно до чинного законодавства і статутів, кредитують в першу чергу малий бізнес і населення

на території своєї громади. Масштаби цих кредитних організацій і потреб малого бізнесу і населення відповідають один одному. Великий бізнес не звертається до кредитної кооперації і в кооперативні банки, тому що вони йому нецікаві зважаючи на незначність сум кредитів, які у них можна отримати [2].

Великим банкам треба витратити значні кошти на перевірку платоспроможності клієнта. Співробітники кредитних кооперативів, як правило, знають своїх позичальників в обличчя, можуть на основі цих знань більше кваліфіковано вирішувати питання надання кредитів і забезпечення їх повернення. Кредитний кооператив покладається, передусім, на знання історії життя клієнта і його сім'ї.

З іншого боку, вклади населення і малого бізнесу в кредитні кооперативи і кооперативні банки в Німеччині часто можуть бути трохи менш вигідними, чим вклади в крупне банки, які мають можливість виплачувати більш високі відсотки. Незважаючи на це, населення робить вклади в кооперативні банки, оскільки усвідомлює, що вклад - це не лише джерело додаткових доходів, але умова розвитку малого бізнесу, акумуляція засобів для іпотеки на будівництво житла для сільських жителів. В Україні члени кредитних кооперативів, зважаючи на обмеженість доступу до кредитів у великих банках, беруть кредити в кооперативах, хоча процентна ставка там істотно вище, відповідно вище і ставки по депозитам [3].

Місцеві громади, беручи на себе відповідальність по вкладах в кредитні кооперативи і захищаючи їх від конкуренції з великими комерційними банками, сприяють стійкості розвитку сіл і малих міст. Якщо ж покладатися на рішення великих комерційних банків, то розвиватися буде в основному великий бізнес і великі міста, а уся інша територія країни деградуватиме.

Чи треба відродити кредитну кооперацію і створити мережу кооперативних банків в Україні? Якщо майбутнє країни ставиться в залежність від реалізації найбільших мегапроектів національного рівня, то не треба. Якщо ж майбутнє формується, передусім, завдяки активності бізнесу і

населення на території усієї країни, усіх суб'єктів України і громад, якщо воно залежить від здійснення проектів модернізації і розвитку на усіх рівнях, то потрібний поступовий перехід до системи кредитної кооперації і кооперативних банків.

І вирішальну роль в цьому переході повинні зіграти громади і районні органи влади в Україні, які, за службовим обов'язком, зобов'язані піклуватися про інтереси населення і бізнесу на територіях своїх громад. Не маючи своїх кредитних інститутів, місцева влада вимушена випрошувати гроші у вищестоящих державних чиновників або у великих банків.

І дуже часто низькі темпи розвитку громад пояснюють недостатністю виділених коштів. Замість скарг їм необхідно створити свої кредитні кооперативи і кооперативні банки, узяти на себе контроль за їх діяльністю і відповідальність у разі невиконання зобов'язань перед вкладниками.

Обмеження діяльності кредитних кооперативів і кооперативних банків територією органів, що створили їх, - це неринкова міра регулювання. Широке її застосування в практиці багатьох країн свідчить про наявність провалу ринку, його нездатність забезпечити стійкий розвиток на усіх територіях, особливо віддалених від центру. Якщо це справедливо для густо заселеної Західної Європи, то тим вірніше для такої ї країни, як Україна.

Ощадбанк скорочує свою мережу, продаючи при цьому будівлі і устаткування своїх відділень. Можливо, розумніше повернути їх місцевим громадам? Національний банк України позбавляє ліцензій неефективно працюючі банки, і продає їх мережу в цілях покриття боргів. Можливо, при цьому надати першочергове право купівлі цих активів громадам і суб'єктам України в цілях формування мережі кредитних кооперативів?

На закінчення підкреслимо ще раз, що для розвитку малого бізнесу, передусім, потрібне середовище, в якому є присутніми малі кооперативні банки і інші інститути, призначені для обслуговування саме малого бізнесу, для вбудовування його у фінансову систему, в продовольчі ланцюжки, захисту від чиновників, рейдерів і бандитів. Без такого сприятливого

середовища малий бізнес не може ефективно розвиватися, навіть якщо держава виділяє значні субсидії на його підтримку.

Список використаних джерел:

1. Малік М.Й. Фінансово-кредитний механізм у розвитку аграрного підприємництва // Економіка АПК.– 2011. – №5. – С. 115-123.
- 2.Топіха В. І. Економічний механізм кредитування сільськогосподарських товаровиробників в Україні // Таврійський науковий вісник ХДАУ. – Херсон. – 2009. – В.46. – С. 146–151.
- 3.Третьяк О. М. Кредитні спілки, як ефективна форма мікрокредитування // Економіка АПК. – 2012. – №7. – С.100–107.

